

Zachodniopomorska
Szkoła Biznesu
w Szczecinie

PORADNIK DYPLOMANTA

dla studentów studiów I i II stopnia na kierunkach:

**Ekonomia, Zarządzanie,
Polityka społeczna**

Niniejszy poradnik ma na celu wsparcie studentów w procesie projektowania i pisania pracy dyplomowej oraz przygotowanie ich do procesu dyplomowania w ZPSB.

Opracowanie: Aneta Zelek

Szczecin, 2022

1. Obowiązujące w ZPSB zasady dyplomowania (dokumenty, procedury)
2. Istota prac dyplomowych w ZPSB dla kierunków: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, POLITYKA SPOŁECZNA
3. Proces tworzenia pracy
4. Formułowanie koncepcji pracy dyplomowej
5. Identyfikacja problemu do rozwiązania i jego umotywowanie
6. Formułowanie celu pracy
7. Pytania / zadania badawcze i hipotezy
8. Metodyka pracy dyplomowej
9. Redakcja pracy dyplomowej
10. Kryteria oceny pracy dyplomowej
11. Przebieg obrony pracy dyplomowej
12. Współpraca z promotorem
13. Jeśli masz szczególne potrzeby...

(1) Obowiązujące w ZPSB zasady dyplomowania (dokumenty, procedury)

3

- ▶ Wymogi dotyczące prac dyplomowych oraz zasady dyplomowania i związane z tym procedury są w ZPSB unormowane w następujących dokumentach:
 1. ZARZĄDZENIE REKTORA ZACHODNIOPOMORSKIEJ SZKOŁY BIZNESU W SZCZECINIE 13/2019 w sprawie procedury dyplomowej dla studiów pierwszego i drugiego stopnia na Wydziale Ekonomii i Informatyki w Szczecinie oraz Wydziałach zamiejscowych
 2. ZARZĄDZENIE REKTORA ZACHODNIOPOMORSKIEJ SZKOŁY BIZNESU W SZCZECINIE 7/2019 w sprawie procedury antyplagiatowej w ZPSB
 3. Procedura wsparcia dla studentów z niepełnosprawnościami w ZPSB
 4. Materiały dydaktyczne dla studentów z kursu METODYKA PISANIA PRACY DYPLOMOWEJ / MAGISTERSKIEJ
 5. Materiały dydaktyczne dla studentów z kursu METODY BADAŃ EKONOMICZNYCH

Zachęcamy do zapoznania się z materiałami udostępnionymi na stronie internetowej ZPSB – strefa studenta / plikownia/ procedury dyplomowe.

<https://www.zpsb.pl/strefa-studenta/plikownia/>

The screenshot shows the ZPSB website interface. At the top, there is a navigation bar with the ZPSB logo and the text 'Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie'. Below this, there are several menu items: 'Rekrutacja OFERTA EDUKACYJNA', 'Studia STREFA STUDENTA', 'Biznes STREFA BIZNESU', 'Uczelnia 29 LAT UCZYMY BIZNESU', 'Biuro prasowe MATERIAŁY DLA PRASY', and 'Kontakt ZNAJDZ NAS'. The 'STREFA STUDENTA' menu is expanded, showing a list of links including 'Kalendarz ZPSB', 'Wsparcie dla studenta', 'Wirtualny Dziekanat', 'Programy studiów', 'Terminy zjazdów i obron', 'Profile promotorów', 'Organizacja sesji', 'Opłaty', 'Zniżki i stypendia', 'Biuro Karier', 'Działalność studencka', 'Kontynuuj naukę', 'Uczelnia dla osób z niepełnosprawnościami', 'Biblioteka', 'Infrastruktura', and 'Plikownia' (highlighted with a red box). To the right of the menu, there is a large image of a woman, Elena Gasulla, with the text 'Elena Gasulla, wykładowca ZPSB'. Further right, there is a 'Zapisz się online' button. Below the main content area, there are three promotional banners: 'REKRUTACJA NA ROK AKADEMICKI 2022/2023', 'IM SZYBCIEJ SIĘ ZAPISZESZ, TYM WIĘCEJ ZYSKASZ!', and 'MAGAZYN ZPSB'. The bottom left corner of the screenshot shows the URL 'psb.pl/strefa-studenta/plikownia/'.

Prace dyplomowe na studiach I stopnia

- ▶ Procedura dyplomowa dla studiów pierwszego stopnia na kierunkach: ekonomia, zarządzanie, polityka społeczna obejmuje egzamin dyplomowy oraz pracę dyplomową - **tzw. projekt dyplomowy**. Egzamin dyplomowy przeprowadza Komisja Egzaminów Dyplomowych.
- ▶ Projekt dyplomowy powinien charakteryzować się **pragmatycznym podejściem do rozwiązania konkretnego problemu**. Może mieć charakter projektu analitycznego (badawczego) lub wdrożeniowego (projektowego). Pożądane jest wykazanie użyteczności projektu dla konkretnego odbiorcy (grupy odbiorców).
- ▶ Projekt dyplomowy musi obowiązkowo obejmować **komponent badań własnych studenta**. Przedmiot i zakres badań powinien być zdefiniowany przez studenta i zaakceptowany przez Promotora.
- ▶ Projekt dyplomowy powinien odzwierciedlać przebieg procesu badawczego lub projektowego. Powinien zawierać następujące komponenty:
 - 1/ zdefiniowanie problemu i celu badawczego,
 - 2/ krótka analiza aktualnej literatury przedmiotu (min. 10 pozycji bibliograficznych; analiza obejmuje 10-15% tekstu projektu),
 - 3/ postawienie ewentualnych hipotez lub pytań badawczych,
 - 4/ opis metodyki badawczej,
 - 5/ opis grupy badawczej (lub przedmiotu / podmiotu badań),
 - 6/ prezentacja wyników badań,
 - 7/ przetworzenie wyników pierwotnych lub wtórnych
 - 8/ proces wnioskowania
 - 9/ rekomendacje i zalecenia

Projekt dyplomowy to praca pisemna indywidualna o objętości ok. 25-50 stron (1800 znaków na stronę) wraz z 1 –stronicowym streszczeniem w języku angielskim. W przypadku zespołowych projektów dyplomowych, objętość pracy pisemnej powinna wynosić ok. 60-70 stron w przypadku zespołów 2-osobowych oraz 80-100 stron w przypadku zespołów 3-osobowych. W takim przypadku autorzy są zobowiązani do dokładnej specyfikacji części wspólnych i indywidualnych pozwalającej na ustalenie stopnia i proporcji wkładu pracy.

Prace dyplomowe na studiach II stopnia

- ▶ Procedura dyplomowa dla studiów drugiego stopnia na kierunku zarządzanie obejmuje **pracę magisterską*** oraz egzamin dyplomowy (magisterski). Egzamin (tzw. obronę pracy magisterskiej) przeprowadza Komisja Egzaminów Dyplomowych.
- ▶ Praca magisterska jest pracą samodzielną, tworzoną pod kierunkiem i nadzorem Promotora (opiekuna naukowego). Istotą pracy magisterskiej jest powiązanie jej tematu z kierunkiem i specjalnością kształcenia.
- ▶ W pracy magisterskiej autor musi wykazać się umiejętnością **samodzielnego przeprowadzenia określonego procesu intelektualnego, opartego na znajomości literatury przedmiotu i własnym wysiłku twórczym**. W nawiązaniu do profilu praktycznego kształcenia – praca magisterska powinna zawierać **komponent praktyczny (np. implikacje dla praktyki)**.
- ▶ Praca magisterska może mieć charakter:
 - ▶ systematyzujący - w zakresie przedstawiania teorii /poglądów ekonomicznych / społecznych w danym obszarze tematycznym,
 - ▶ badawczy - wykrywając nowe zależności, nowe aspekty zjawisk ekonomicznych/ społecznych,
 - ▶ projektu - odnośnie proponowania nowych rozwiązań praktycznych,
 - ▶ studium o charakterze teoretycznym, przy czym w takim przypadku należy uwzględnić wybrane aspekty praktyczne np. w formie rekomendacji – ze wskazaniem implikacji dla praktyki.
- ▶ Praca magisterska powinna zawierać:
 - 1/ wyraźne określenie problemu teoretycznego lub empirycznego,
 - 2/ hipotezę badawczą i cel badawczy oraz pytania badawcze i jego pogłębioną analizę,
 - 3/ zastosowanie określonej metody badawczej,
 - 4/ wykorzystanie odpowiednich narzędzi analitycznych,
 - 5/ sformułowanie wniosków na podstawie przeprowadzonej analizy,
 - 7/ odniesienia do dostępnej, aktualnej literatury przedmiotu (ok. 30-35 pozycji bibliograficznych).

Praca magisterska to praca pisemna indywidualna o objętości ok. 60-150 stron (1800 znaków na stronę) wraz z 1 –stronicowym streszczeniem w języku angielskim. W przypadku zespołowych projektów, objętość pracy pisemnej powinna wynosić ok. 80-180 stron w przypadku zespołów 2-osobowych. W takim przypadku autorzy są zobowiązani do dokładnej specyfikacji części wspólnych i indywidualnych pozwalającej na ustalenie stopnia i proporcji wkładu pracy.

*dla specjalności MBA praca magisterska przyjmuje nazwę „dysertacja MBA” i charakteryzuje się tym, że w strukturze pracy powinno dominować praktyczne rozwiązanie konkretnego problemu menedżerskiego przy znacznie mniejszym udziale dyskusji problemów teoretycznych.

4 kroki do dyplomu

- ▶ Przygotuj się na pewien proces, w którym będzie wspierał Ciebie Twój promotor. Nie zapominaj jednak, że praca dyplomowa wymaga od Ciebie wysiłku, dyscypliny i sporo samozaparca. Przed Tobą praca i współpraca z promotorem w ramach **seminarium dyplomowego (dla studiów I stopnia pn. Praca z promotorem)** i trwa 2 semestry, w której można wyłonić 4 etapy.

KONCEPCJA PRACY MAGISTERSKIEJ

PROCES BADAWCZY

PROCES PISANIA PRACY

PRZYGOTOWANIE DO OBRONY

Promotorem i/lub Recenzentem projektu dyplomowego / pracy magisterskiej może być osoba z tytułem lub stopniem naukowym co najmniej doktora, bądź osoba nieposiadająca stopnia naukowego doktora, ale posiadająca rozbudowane doświadczenie praktyczne w specjalności, w ramach której student realizuje swoją pracę dyplomową.

Na naszej stronie internetowej możesz zapoznać się z tzw. Profilami Promotorów (proponowane obszary tematyczne prac dyplomowych /magisterskich).

Pierwszy krok to stworzenie koncepcji pracy

- ▶ **Koncepcja pracy dyplomowej / magisterskiej** to opis Twojego pomysłu na zbadanie / zaprojektowanie określonego zjawiska.
- ▶ Na koncepcję pracy składają się następujące elementy:

TEMATYKA - PROBLEM

MOTYWY PODJĘCIA TEMATU

CEL PRACY

HIPOTEZA i / lub PYTANIA BADAWCZE

METODYKA BADAŃ

PLANOWANA STRUKTURA PRACY

Pamiętaj! Wszystkie postanowienia z koncepcji pracy powinny być konsekwentnie opisane we wstępie do pracy.

(4)

Tworzenie koncepcji pracy dyplomowej – cd.

8

Wypełnij arkusz koncepcji pracy

KONCEPCJA PRACY DYPLOMOWEJ / MAGISTERSKIEJ

Imię i nazwisko

Proponowany temat pracy

(to nie musi być ostateczne brzmienie tytułu pracy – może to być wersja robocza, awizująca tematykę rozprawy)

Krótki, zwięzły i konkretny opis problematyki / problemu pracy

(opisz krótko jaki problem zamierzasz rozwiązać/ jaki proces zamierzasz zaprojektować w swojej pracy)

Motywy podjęcia tematu

(podaj motywy obiektywne [dlaczego rozpatrywany problem jest ważny dla danej organizacji / podmiotu?] oraz motywy subiektywne [dlaczego Ty czujesz się odpowiedzialny za ten problem?])

Cel ogólny pracy (ewentualnie cele pomocnicze)

(warto zdekomponować cel główny na cele pomocnicze)

Teza/y lub hipoteza/y badawcza/e i/ lub pytania badawcze

(podaj wstępne przypuszczenie co do rozwiązania danego problemu – tzw. hipoteza; i / lub postaw przed sobą pytania / zadania badawcze)

Krótki opis metod badawczych

(podaj jakie metody badań [pierwotnych i wtórnych] zamierzasz zastosować w celu weryfikacji hipotezy)

Projekt struktury pracy

(zaprojektuj strukturę pracy, tj. kolejne rozdziały i podrozdziały)

Koncepcja pracy dyplomowej / magisterskiej obejmuje opis: problemu, uzasadnienie podjęcia tematu, cel pracy, hipotezę/y badawczą/e (i / lub pytania badawcze) oraz opis metodyki badań i struktury pracy. Pamiętaj! Wszystkie postanowienia z koncepcji pracy powinny być konsekwentnie opisane we wstępie do pracy.

(5)

Identyfikacja problemu do rozwiązania i jego umotywowanie

9

Jaki problem chcesz rozwiązać?

- ▶ **Zdefiniowanie problemu** wymaga odpowiedzi na parę kluczowych pytań:
 - ▶ Na czym właściwie ten problem polega?
 - ▶ Kto wygłasza opinię, że problem ten jest ważny i że należy podjąć kroki w celu jego rozwiązania?
 - ▶ Jakie argumenty uzasadniają znaczenie tego problemu?
 - ▶ Jak doszło do powstania sytuacji, którą jesteśmy skłonni uważać za „problem do rozwiązania”?
 - ▶ Czy podjęcie i ewentualne rozwiązanie tego problemu jest uzasadnione, gdy się porówna koszty tego przedsięwzięcia ze spodziewanymi korzyściami?

Problem rozpatrywany w pracy dyplomowej / magisterskiej powinien być:

- **ważny,**
- **realny,**
- **aktualny,**
- **ambitny,**
- **użyteczny,**
- **precyzyjnie zdefiniowany.**

Jaki problem
chcesz rozwiązać?

Poważny spadek sprzedaży
w mojej firmie

(5) Identyfikacja problemu do rozwiązania i jego umotywowanie – cd.

10

Podaj powody dlaczego chcesz o tym pisać?

- ▶ **Motywy** – uzasadnienie wyboru tematu / problemu wymaga podania dwóch rodzajów motywacji:
 - ▶ obiektywnej, która ma wyjaśnić dlaczego dany problem jest ważny dla badanego podmiotu / organizacji
 - ▶ subiektywnej, która ma wskazać dlaczego dany problem jest ważny dla Ciebie

MOTYWY OBIEKTYWNE

- Problem jest ważny, krytyczny dla analizowanej firmy
- Bez rozwiązania problemu w niedalekiej perspektywie firma może stracić zdolność działania
- Problem jest ważny dla określonej grupy społecznej

MOTYWY SUBIEKTYWNE

- Problem stanowi obiekt zainteresowań autora
- Autor łączy przyszłość zawodową z zarządzaniem danym działem / firmą
- Autor jest zaangażowany w akcje wsparcia na rzecz danej grupy społecznej

(5)

Identyfikacja problemu do rozwiązania i jego umotywowanie – cd.

11

Oto przykład dobrze opisanego i umotywowanego problemu badawczego

Przykład

Firma XYZ, lider rynku sprzętu AGD w skali Europy, w ostatnich trzech latach odnotowuje znaczne obniżenie wyników sprzedażowych. Jak wynika z analiz Działu Handlowego, w latach 2018-2021, wartość sprzedaży, spadała w tempie ok. 15% rocznie, generując straty operacyjne. Sytuacja jest alarmująca. Kontynuowanie takich tendencji w sprzedaży może spowodować bankructwo firmy w ciągu 2-3 lat.

Identyfikacja przyczyn nagłego pogorszenia wyników sprzedażowych oraz zaprojektowanie działań naprawczych mają krytyczne znaczenie dla rozwoju, a nawet przetrwania firmy XYZ.

Autor niniejszego opracowania jest bezpośrednio zaangażowany w zarządzanie sprzedażą i wraz z zespołem odpowiada za wyniki handlowe firmy na terenie Europy, dlatego ma szczególną motywację do zbadania powodów tego stanu rzeczy.

Opis problemu do rozwiązania

Motyw obiektywny

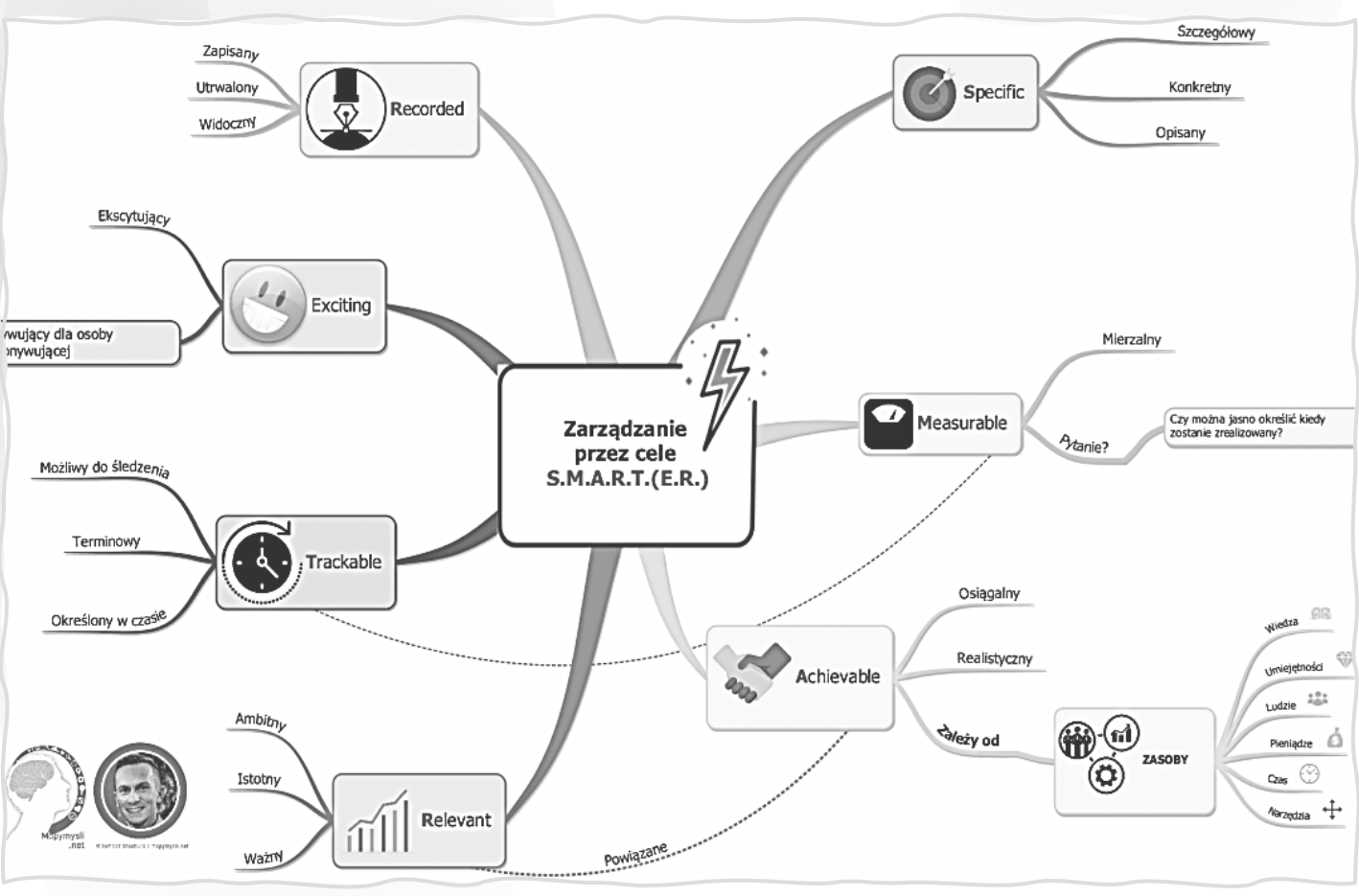
Motyw subiektywny

Co tak naprawdę chcesz w swojej pracy osiągnąć?

- ▶ **Cel całego opracowania**, czyli zwykle zbadanie i rozwiązanie zdefiniowanego wcześniej problemu.
- ▶ **Cel ogólny może być rozbudowany (zdekomponowany) w postać celów pomocniczych lub szczegółowych.** Taki zabieg jest bardzo przydatny w organizacji pracy badawczej oraz w redakcji i strukturyzowaniu całej pracy.

Formalizacja celów pracy powinna realistycznie zakładać jaki ma być finalny efekt badań i rozważań zawartych w pracy. Nierzadko problemem jest bardzo ambitnie zdefiniowany cel pracy, jednak rzadko okazuje się, że taki cel został osiągnięty – to może być poważny zarzut przy ocenie pracy. Dlatego warto rozważyć ten aspekt już na etapie tworzenia koncepcji pracy.

- ▶ Przy konstrukcji celów pracy polecamy **schemat logiczny SMARTER**, który sugeruje, że cele powinny być: konkretne, mierzalne, osiągalne, ważne, określone w czasie, ekscytujące i opisane.

Pamiętaj! Brzmienie celu /ów nie może być tożsame z brzmieniem tytułu pracy, ale powinno z nim korespondować!

(6)

Formułowanie celu pracy – cd.

13

Zdekomponuj cel główny na cele pomocnicze

- ▶ **Dekompozycja celu głównego na cele pomocnicze** (szczegółowe) pozwoli Ci zorganizować proces badawczy i proces raportowania. Dzięki temu zabiegowi możesz zaplanować kolejne kroki tego procesu i łatwiej zaprojektujesz strukturę pracy.
- ▶ Trzymaj się zasady, że kolejne rozdziały pracy powinny realizować kolejny cel szczegółowy.

Jaki jest cel pracy?

Celem pracy jest analiza przyczyn spadku sprzedaży oraz opracowanie programu aktywizacji sprzedaży na lata 2022-2025

Zastanów się jakie mogą być cele pomocnicze, jeśli cel główny jest zdefiniowany jak powyżej.

Oto przykład dobrej formalizacji celu pracy**Przykład**

Celem głównym pracy jest analiza przyczyn spadku sprzedaży w firmie XYZ oraz zaprojektowanie programu aktywizacji sprzedaży na lata 2022-2025.

Tak skonstruowany cel zostanie osiągnięty poprzez następujące cele pomocnicze:

- 1. Przegląd teorii z zakresu skuteczności zarządzania sprzedażą i czynników wpływających na wyniki sprzedażowe**
- 2. Charakterystyka firmy XYZ oraz jej wyników sprzedażowych i finansowych w latach 2015 -2017 oraz 2018 -2021**
- 3. Analiza sektora AGD w Europie i trendów sprzedaży**
- 4. Analiza stopnia konkurencji i głównych konkurentów**
- 5. Analiza porównawcza oferty i polityki cenowej/ marketingowej operatorów rynku**
- 6. Analiza struktury produktowej i geograficznej sprzedaży**
- 7. Identyfikacja krytycznych czynników kształtujących sprzedaż**
- 8. Zaprojektowanie programu naprawczego**

Czym są pytania badawcze, a czym jest hipoteza badawcza?

- ▶ **Pytania / zadania badawcze** mają zdefiniować to czego się chcemy dowiedzieć w procesie badań. Po prostu zastanów się czego się chcesz dowiedzieć poprzez badania.
- ▶ **Hipoteza badawcza** to zdanie twierdzące, odnoszące się do badanego zjawiska/firmy, które chcesz zweryfikować w efekcie prowadzonych w pracy badań. Hipoteza to założenie (przypuszczenie) oparte na prawdopodobieństwie, wymagające weryfikacji, zdanie wyrażające możliwość, przypuszczenie co do istnienia pewnego stanu rzeczy.
- ▶ Możemy wyróżnić 2 typy hipotez badawczych w naukach społecznych / ekonomicznych:
 - (1) **HIPOTEZY RETROSPEKCYJNE** – opisują dlaczego coś się wydarzyło;
 - (2) **HIPOTEZY PROSPEKCYJNE** – opisują co się wydarzy w następstwie danego zjawiska, lub co powinno się wydarzyć.

(1) Przyczyną spadku sprzedaży jest nieadekwatna wobec konkurencji polityka cenowa firmy.

(2) Rewizja polityki cenowej firmy stanowi warunek krytyczny aktywizacji sprzedaży.

Czy zawsze musisz stawiać hipotezę badawczą?

- ▶ Nie w każdej pracy dyplomowej wymagane jest **definiowanie hipotez badawczych i / lub pytań badawczych**. Niemniej przyjmuje się, że na **poziomie studiów II stopnia hipoteza badawcza jest być obligatoryjna**.

Poziom pracy dyplomowej	Wymagalność budowy HIPOTEZY BADAWCZEJ	Wymagalność budowy PYTAŃ BADAWCZYCH
PRACA MAGISTERSKA (DYSERTACJA MBA) – II stopień studiów	OBLIGATORYJNE	NIEOBLIGATORYJNE / POŻĄDANE
PROJEKT DYPLOMOWY - I stopień studiów	NIEOBLIGATORYJNE / POŻĄDANE	OBLIGATORYJNE

- ▶ Uwaga! istotnym błędem jest posługiwanie się sformułowaniem **teza badawcza**. Warto zwrócić uwagę, że w zasadzie w naukach społecznych / ekonomicznych teza nie ma zastosowania bo:

Cecha	Wyjaśnienie	TEZA	HIPOTEZA
Precyzyjna	Klarowna, czytelna, nie wzbudza wątpliwości co do rozumienia; jest jednoznacznym komunikatem nie pozostawiającym swobody interpretacyjnej	☒	☒
Testowalna	Może zostać zweryfikowana empirycznie	☒	☒
Falsyfikowalna	Można ją odrzucić jako nieprawdziwą (niepotwierdzoną w procesie badawczym)	☒	☒
Modyfikowalna	Można ją zmodyfikować, w celu ustalenia prawdy	☒	☒
Racjonalna	W sposób logiczny wynika z teorii i znajduje liczne potwierdzenia w nauce (badaniach)	☒	☒
Opisuje naturę związku między zmiennymi	Pozostaje prawdziwa, nawet jeśli manipulujemy przyczyną	☒	☒
Nie jest banalna	Opisuje zależność/zjawisko, którego natura jest nam nieznaną?	☒	☒

Jak zweryfikować hipotezę badawczą?

- ▶ O co tak naprawdę chodzi w **procesie weryfikacji hipotez badawczych**?
- ▶ W dość oczywisty sposób będziesz oczekiwać potwierdzenia prawdziwości Twojej autorskiej hipotezy. To jednak błąd, bo rzetelny proces badawczy może nas doprowadzić do nieoczekiwanych wniosków i w efekcie zmusić do odrzucenia hipotezy. Trzeba zatem pamiętać, że możemy odnieść się do przyjętej hipotezy na trzy sposoby:

Weryfikacja pozytywna – przypuszczenie było prawidłowe

Falsyfikacja hipotezy – odrzucenie hipotezy, przypuszczenie było nieprawdziwe

Weryfikacja modyfikująca – hipoteza nie jest całkowicie fałszywa, ale wymaga przekształcenia

Błędne przeświadczenie, że nauka prowadzi koniec końców do ostatecznych wyjaśnień, wywołuje u naukowców przekonanie, iż popełniają poważne wykroczenie, ogłaszając hipotezy, które okażą się w końcu fałszywe.

Karl Raimund Popper

Oto przykład dobrej deklaracji pytań i hipotezy badawczych

Przykład

▶ Pytania badawcze:

1. **Jakie są trendy sprzedaży na rynku AGD w Europie w badanych latach?**
2. **Jaka jest struktura konkurencji w badanych latach na rynku AGD w Europie?**
3. **Jaka jest pozycja konkurencyjna firmy XYZ na rynku AGD w Europie?**
4. **Jak kształtują się wyniki sprzedaży w UKR w asortymentowym i geograficznym?**
5. **Jakie są krytyczne determinanty sprzedaży na rynku AGD w Europie?**
6. **Jakie działania należy podjąć w celu aktywizacji sprzedaży firmy XYZ?**

Pytania badawcze

▶ Hipotezy badawcze (w tym przykładzie podajemy 2 propozycje:

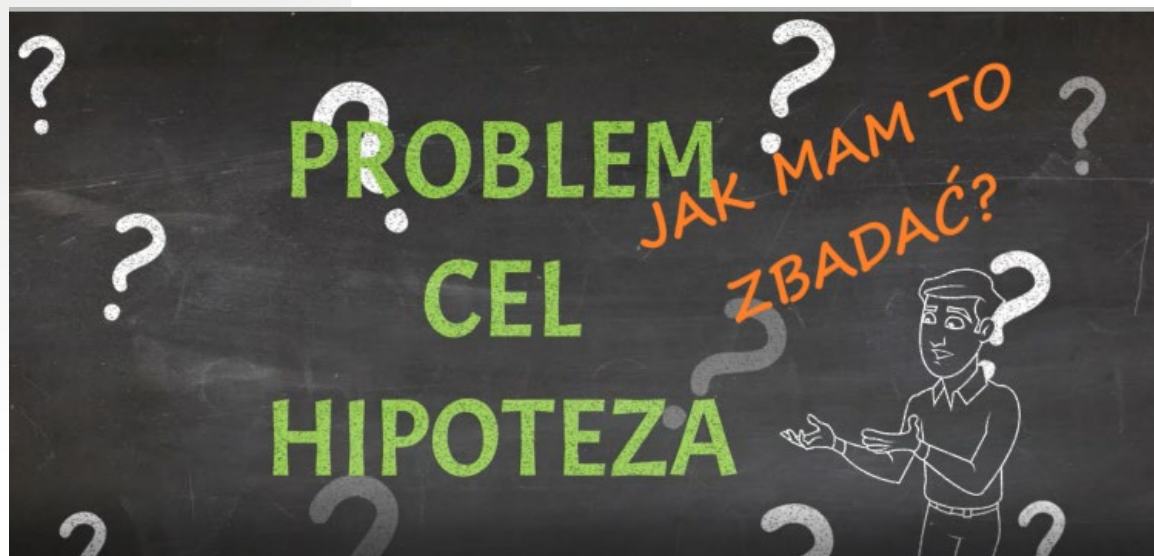
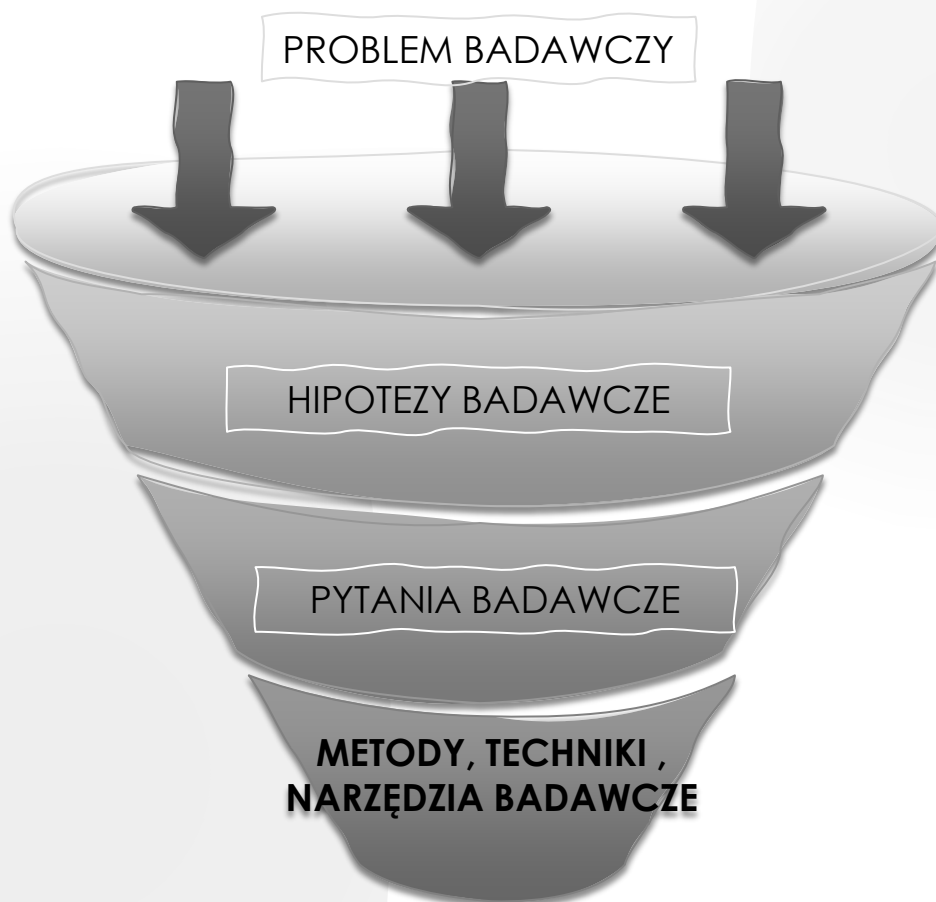
▶ brzmienie hipotezy retrospekcyjnej – **Główną przyczyną spadku sprzedaży w firmie XYZ w latach 2018-2021 jest nieadekwatna wobec konkurencji polityka cenowa.**

▶ brzmienie hipotezy prospekcyjnej – **Rewizja polityki cenowej w firmie XYZ stanowi warunek konieczny (krytyczny) aktywizacji sprzedaży i odzyskania utraconego udziału w rynku.**

Hipotezy badawcze

Stwórz swój model badawczy

- ▶ Praktyczne walory pracy dyplomowej /magisterskiej wynikają głównie z **warstwy badań pierwotnych i wtórnych**, na podstawie których zmierzamy do rozwiązania zdefiniowanego problemu.
- ▶ Badania te powinny być przeprowadzone **przy użyciu adekwatnych metod, technik i narzędzi badawczych**, korespondujących z problemem badawczym oraz przyjętymi hipotezami / pytaniami badawczymi. Taki zintegrowany zestaw stanowi model badawczy pracy.

Co to jest metodyka badań?

- ▶ Zgodnie z wymogami procesu dyplomowania w ZPSB, z uwzględnieniem profilu praktycznego studiów zarówno I, jak i II stopnia, bardzo ważnym komponentem prac dyplomowych / magisterskich jest **część empiryczna i tworzące ją badania**.
- ▶ **Twoim zadaniem jest udowodnienie i udokumentowanie, że posiadasz praktyczne umiejętności rozwiązania faktycznego, realnego problemu związanego z różnymi funkcjami zarządzania, lub problemu społecznego na tle swojej wiedzy i procesu naukowo – badawczego.**
- ▶ W procesie badawczym pożądanym jest połączenie komponenty badań wtórnych z badaniami pierwotnymi:

Badania pierwotne

Badania sondażowe
(ankietyzacja, wywiady)

Badania terenowe
(obserwacja)

Badania wtórne

Analiza treści

Analiza danych wtórnych

Dane pierwotne to dane zbierane bezpośrednio w procesie obserwacji uczestniczącej i / lub bezpośrednio od respondentów w trakcie wywiadów, ankiet, itp.

Badanie wtórne (*desk research*) – badanie polegające na zgromadzeniu już istniejących danych, dostępnych w oficjalnych źródłach (jak statystyki publiczne, sprawozdania i raporty przedsiębiorstwa, opracowania branżowe itp.), ich analizie i weryfikacji.

Triangulacja metodyczna – nie obawiaj się tego!

- Poprawnie sformułowane pytania badawcze narzucają pewien określony **minimalny zestaw metod badawczych**, bez którego udzielenie odpowiedzi na zadane pytania nie będzie możliwe.
- **Do każdego pytania badawczego powinna być dopasowana przynajmniej jedna metoda (lub technika).**
- W praktyce jedna metoda może odpowiadać na kilka pytań lub odwrotnie – kilka metod może odpowiadać na jedno pytanie, tak jak w poniższym przykładzie:

	Metoda 1 SONDAŻ DIAGNOSTY -CZNY (ANKIETA)	Metoda 2 ANALIZA SYSTEMU	Metoda 3 GRUPA DYSKUSYJN A (FGI)	Metoda 4 GRUPA EKSPERCKA
Pytanie badawcze 1	X			
Pytanie badawcze 2		X		X
Pytanie badawcze 3			X	X

Triangulacja polega na zwielokrotnieniu metod, technik oraz źródeł danych (dwóch lub więcej) w celu skonfrontowania otrzymanych informacji i ich podsumowania.

- ▶ Triangulacja pozwala na zmniejszenie błędów pomiaru i podniesienie jakości badania. Wyniki badania stają się wówczas mniej podatne na błędy, a tym samym bardziej wiarygodne.
- ▶ Aby zwiększyć odporność badania na błędy, możemy zwielokrotnić:
 - metody i techniki badawcze,
 - źródła informacji,
 - typy danych i technik analitycznych,
 - liczbę osób/zespołów realizujących badanie.

Klasyfikacja metod i technik badawczych

- ▶ Najistotniejsze z punktu potrzeby opisu Twojej metodyki pracy jest **rozdzielenie metod badawczych wg dwóch kryteriów:**

- ▶ Wg źródła danych

- ▶ Wg charakteru i sposobu obróbki danych

PAPI – PAPER AND PENCIL INTERVIEW

CATI – COMPUTER AIDED TELEPHONE INTERVIEW

CAPI – COMPUTER AIDED PERSONAL INTERVIEW

CAWI – COMPUTER AIDED WEB INTERVIEW

BADANIA DZIENNICZKOWE

IDI - (pogłębiony wywiad indywidualny)

FGI - (zogniskowany wywiad grupowy)

GRUPA DYSKUSYJNA

GRUPA EKSPERCKA

MYSTERY SHOPPING

Metody badawcze a techniki i narzędzia – czy widzisz różnicę?

- ▶ Jeśli masz trudności w rozróżnianiu pojęć: **METODA**, **TECHNIKA** **NARZĘDZIE** przejrzyj poniższe przykłady:

Przykład

PRZYKŁAD 1

metoda	SONDAŻ DIAGNOSTYCZNY
technika	ANKIETA CATI
narzędzie	KWESTIONARIUSZ ANKIETY

PRZYKŁAD 2

metoda	OBSERWACJA
technika	UCZESTNICZENIE POSTRONNE
narzędzie	DZIENNIK / ARKUSZ OBSERWACJI

PRZYKŁAD 3

metoda	ANALIZA DOKUMENTÓW
technika	ANALIZA ILOŚCIOWA I JAKOŚCIOWA
narzędzie	NP. ARKUSZ EXCEL

Próby badawcze – to straszne!

- ▶ Kolejnym, bardzo trudnym zadaniem dla Ciebie jest **sprostanie zasadom doboru / losowania próby badawczej**.

Próba prosta	Każda jednostka populacji ma takie samo prawdopodobieństwo znalezienia się w próbie; np. w firmie pracuje 1000 osób, do badania potrzebujemy 200 osób, tzn. losujemy 200 nazwisk bez jakichkolwiek kryteriów wejścia do próby.
Próba systematyczna	Dobór z listy obejmującej wszystkie elementy danej zbiorowości co n-tej (np. co pięćdziesiątej) jednostki losowania; np. w firmie pracuje 1000 osób, do badania potrzebujemy 200 osób, tzn. z listy pracowników typujemy co piątą osobę.
Próba warstwowa	Losowanie warstwowe polega na tym, że najpierw dzielimy zbiorowość statystyczną na jakościowo różniące się części, a następnie losujemy z każdej warstwy jednostki zbiorowości do próby; np. dzielimy pracowników na: kobiety i mężczyźni, lub kadra kierownicza i kadra produkcyjna, lub pracownicy z dużym stażem i pracownicy z małym stażem, itp... i z każdej z wyłonionych grup losujemy po 100 osób.
Próba zespołowa (grupowa)	Cechą charakterystyczną tego schematu jest to, że elementami losowania nie są poszczególne jednostki populacji, ale grupy. Podział danej zbiorowości na szereg grup i następnie wylosowanie pewnej ich liczby do badania, obejmuje na ogół wszystkie elementy danej grupy, np. w firmie pracuje 25 zespołów sprzedawców regionalnych – do badań losujemy 10 z tych zespołów.

Studenci nadużywają pojęcia „próba losowa”, sugerując, że ankieta trafiła losowo do przypadkowych osób. W praktyce, zwykle nie dokonujesz żadnego losowania respondentów, tylko posyłasz do znajomych czy współpracowników. Coraz częściej ankiety są dystrybuowane np. w mediach społecznościowych. W tym przypadku należy stwierdzić, że to próba przypadkowa i w tym sensie nie może być podstawą uogólnień wniosków, wszak nie spełnia zasad reprezentatywności statystycznej.

W jaki sposób chcesz pytać swoich respondentów?

- ▶ **Badanie IDI (Individual Deep Interview), czyli wywiad indywidualny** dostarcza informacji na temat odczuć związanych z produktem, wrażeń, przemyśleń i motywów.
- ▶ Wywiady pogłębione należy wybrać, gdy chcemy:
 - poznać niezależne opinie respondentów,
 - poruszyć tematy trudne lub intymne (choroby, leki, seks, uzależnienia, zadłużenie),
 - istotne jest wyeliminowanie wzajemnego wpływu między respondentami (badanie klimatu organizacji),
- ▶ Dzięki wywiadom pogłębionym:
 - dobrze poznajemy opinie i postawy rozmówców,
 - opisujemy motywy działań,
 - sprawdzamy stopień rozumienia pomysłów, materiałów
 - eksplorujemy wizerunek marki,
 - określamy cechy potencjalnego/aktualnego użytkownika/adresata produktu/marki,
 - opisujemy postawy wobec zjawisk społecznych,
 - określamy optymalny poziom zmian proponowanych w środowisku (np. reformy społeczne, zmiany w organizacji pracy).
- ▶ **Badanie FGI (Focus Group Interview) czyli wywiad grupowy / focusowy** daje Ci możliwość wykorzystania procesów grupowych uruchamianych w trakcie spotkania:
 - efekt spontaniczności – nasze opinie kształtują się w kontakcie z innymi ludźmi, a nie w odosobnieniu, stąd sytuacja grupowa jest bardziej naturalna dla wyrażania opinii i sprzyja naturalności wypowiedzi
 - efekt synergii – wspólny wysiłek grupy prowadzi do ujawnienia się dodatkowego potencjału jednostek, a co za tym idzie do powstania szerszej gamy opinii i pomysłów niż podczas rozmowy z pojedynczymi osobami
 - efekt kuli śnieżnej – wypowiedzi jednych uczestników grupy wywołują odpowiedzi kolejnych osób, co zwiększa ilość otrzymywanych informacji
 - efekt stymulacji – grupa zwiększa motywację do wykonania zadania, powoduje więc też większą skłonność do dyskusji
 - efekt bezpieczeństwa – grupa daje poczucie bezpieczeństwa, umożliwia więc odważniejsze wyrażanie opinii
- ▶ Dzięki fokusom:
 - ujawniamy postawy i przekonania respondentów
 - opisujemy emocje, jakie budzi produkt, usługa, marka
 - poznajemy wizerunek marki lub produktu,
 - poddajemy pomysły reklamowe ocenie Klientów,
 - badamy motywy zakupów i decyzji,
 - poszukujemy nowych zastosowań znanych produktów (ale nie nowych idei i pomysłów, fokus nie jest zwykle zbyt kreatywny),
 - badamy postawy wobec zjawisk społecznych.

Badanie eksperckie – to ambitne!

- ▶ **Wywiad ekspercki** to wywiad z respondentem, o którym z założenia wiadomo, że posiada **dużą wiedzę na temat przedmiotu badania**. Uczestnikami wywiadów eksperckich mogą być **profesjonaliści i specjaliści** z określonej branży o uznanym dorobku, doświadczeniu w danej dziedzinie.
- ▶ **Wywiad delficki**, to szczególna forma badań eksperckich, których celem zwykle jest predykcja / prognoza.

„metoda delficka pozwala ustalić przyszłe zdarzenia, istotne dla funkcjonowania poszczególnych organizacji, społeczeństwa czy ludzkości, a nawet – w miarę dokładne daty ich wystąpienia. Ustaleń tych dokonuje się przez badanie opinii specjalistów, przy czym dla metody delfickiej charakterystyczna jest izolacja ekspertów. Badań dokonuje się bowiem drogą korespondencyjną, a udzielający odpowiedzi nie ma żadnego kontaktu z innymi członkami ankietowanej grupy ekspertów” (Supernat 2005)

- ▶ Namawiamy do wykorzystania tych ambitnych technik badawczych. Możesz uznać, że ekspertem jest Twój szef, a może nauczyciel akademicki z danej dziedziny.
- ▶ Badania eksperckie możesz przeprowadzić w formie ankiety lub wywiadu.

Grzechy badaczy i ankieterów

- ▶ Twoim kolejnym, nietatwym wyzwaniem jest umiejętne zaprojektowanie **narzędzi badawczych**, np. kwestionariuszy ankiet czy scenariuszy wywiadów.
- ▶ **Najczęściej identyfikowane wady konstrukcji ankiet to:**
 1. Brak listu wprowadzającego i instrukcji postępowania
 2. Nadmiernie rozbudowane dane metryczkowe, uwzględniające cechy zupełnie nieistotne dla badanej populacji i problemu
 3. Nadużywanie pytań otwartych
 4. Stosowanie pytań z tezami sugerującymi odpowiedź
 5. Brak instrukcji czy oczekujemy jednej czy wielu odpowiedzi
- ▶ Uwzględniając powyższe polecamy Twojej uwadze katalog (dekalog) złotych zasad przy tworzeniu pytań ankietowych:

1. **Dostosowanie języka do typu respondentów (w razie potrzeby wyjaśnienie trudnych pojęć)**
2. **Przemyślana kolejność pytań i ich grupowanie wg typu lub tematyki**
3. **Unikanie pytań sugerujących (np. Dlaczego polski rząd jest nieskuteczny?)**
4. **Unikanie „dwóch pytań w jednym” (np. Czy i kiedy zamierza Pan rzucić pracę?)**
5. **Unikanie nieokreślonych jednostek czasu (np. Czy ostatnio kupił Pan samochód?)**
6. **Unikanie pytań wikłających (np. Czy to prawda, że przestał Pan bić żonę?)**
7. **Unikanie słów emocjonalnie nacechowanych (np. Proszę wymienić najbardziej skandaliczne zachowania szefa)**
8. **Klarowność instrukcji – w pytaniach wieloodpowiedziowych należy określić ile odpowiedzi maksymalnie można udzielić**
9. **Podkreślenie poufności i anonimowości**
10. **Możliwość przeprowadzenia badania pilotażowego (ma zbadać, czy ankieta jest zrozumiała dla respondentów)**

Napisz list do respondentów

- ▶ Kwestionariusz ankiety, niezależnie od sposobu, w którym przeprowadza się badanie (ankieta w Internecie, pocztowa, audytorialna, etc.), składa się z następujących elementów:
 1. **List wprowadzający,**
 2. **Część zasadnicza (pytania dotyczące określonego badania),**
 3. **Metryczka.**
- ▶ Kwestionariusz ankiety powinien rozpoczynać się od krótkiego listu określającego:
 - ▶ **Temat badań,**
 - ▶ **Cel badań,**
 - ▶ **Opis respondentów,**
 - ▶ **Ewentualne instrukcje postępowania**
 - ▶ **Ewentualne wyjaśnienia**
 - ▶ **Podziękowanie za poświęcenie czasu przez respondenta**
 - ▶ **Podpis badacza**
- ▶ Oto dobry przykład:

Przykład

Szanowni Państwo,

Niniejsza ankieta skierowana jest do wszystkich pracowników naszej firmy. Jej celem jest poznanie Państwa opinii na temat skuteczności obowiązującego systemu motywacyjnego. Odpowiedź na to pytanie stanowi podstawę weryfikacji hipotez badawczych postawionych w mojej pracy magisterskiej pt. „Ocena systemu motywacyjnego w firmie XYZ”. Firma wyraziła zgodę na przeprowadzenie badań ankietowych z zachowaniem anonimowości odpowiedzi. Proszę o szczerze odpowiedzi na poniższe 10 pytań. Ankieta nie powinna zająć Państwu więcej niż 10 minut.

**Z góry dziękuję za Państwa zaangażowanie
i uprzejmie proszę o zwrot ankiety drogą mailową do dnia 30 listopada....**

Jolanta Magisterska

Opisz metodykę Twoich badań w rozdziale badawczym

- ▶ Pamiętaj o konieczności opisanie metodyki badań na początku rozdziału empirycznego.
- ▶ Musisz wspomnieć o metodach, technikach, narzędziach, sposobie wyboru próby badawczej, terminie wykonania badań. Warto pochwalić się spełnieniem postulatu triangulacji metodycznej.
- ▶ Możesz dodać do tego opisu informacje np.: o powodach niskiej zwrotności ankiet, albo o odsetku odrzuconych ankiet (podając powody), albo o konieczności pogłębienia badań na szerszej populacji, itp...
- ▶ Oto dobry przykład:

Przykład

Podstawą odpowiedzi na pytania badawcze i podstawą procesu weryfikacji hipotezy badawczej są badania empiryczne, na które składają się:

- 1. Analiza źródeł wtórnych w przedsiębiorstwie, w tym: Regulamin wynagrodzeń, System motywacyjny, Raporty frekwencji, Raporty kosztów wynagrodzeń, itp...**
- 2. Badanie pierwotne, w tym:**
 - 1. ankieta przeprowadzona w trybie online w marcu 2020, w grupie 50% zatrudnionych w doborze prostym (wzór ankiety w załączeniu);**
 - 2. FGI – pogłębiony wywiad przeprowadzony 20 maja 2020 w grupie 8 szefów działów i 12 pracowników departamentu HR (wzór kwestionariusza wywiadu w załączeniu).**

Tak skonstruowane badania pozwoliły na spełnienie zasady triangulacji metodycznej i wpłynęły na wiarygodność odpowiedzi na pytania badawcze i proces weryfikacji hipotezy badawczej.

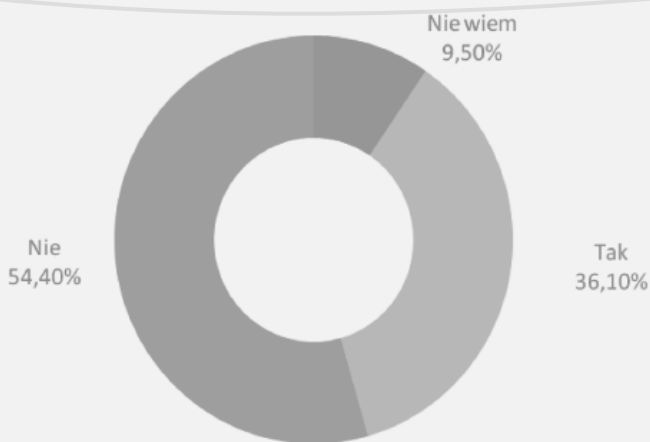
Jak obrobić te dane?

- ▶ W części empirycznej swojej pracy, **zaprezentuj najważniejsze wyniki badań najlepiej jak potrafisz.**
 - ▶ Używaj wykresów, tabel, zestawień wyników Twoich badań.
 - ▶ Pamiętaj o podaniu źródła pochodzenia wykresów, tabeli, itp... (*Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań pierwotnych*)
 - ▶ Wszystkie prezentowane dane musisz skomentować i wyciągnąć z nich wnioski.
 - ▶ W komentarzach unikaj powtarzania wielkości uwidocznionych na wykresach, staraj się syntetycznie konkludować, przywołując dane na wykresie nr
 - ▶ Nie popełnij typowych błędów, które zwykle identyfikujemy w pracach dyplomowych w obszarze obróbki i prezentacji graficznej wyników badań, np. ankietowych.
 - ▶ Najczęstszym problemem jest **bardzo słaba znajomość metod statystycznych obróbki danych**, ale także słabe umiejętności badania rozkładów statystycznych w oparciu o dane metryczkowe oraz badanie zależności krzyżowych.
-
- ▶ **Metody statystyczne wykorzystywane są przy gromadzeniu i porządkowaniu wyników badań.**
 - ▶ **Metody statystyczne służą do wyciągania wniosków z wyodrębnionych cech zbiorów elementów statystycznych.**
 - ▶ **Chodzi głównie o zaprezentowanie:**
 - ▶ **statystycznego rozkładu odpowiedzi na pytania badawcze, czyli jaki odsetek respondowanych udzielił odpowiedzi A, jaki odpowiedzi B, itd...**
 - ▶ **oraz poszukiwaniu współzależności, czyli korelacji dwu lub więcej zmiennych, czyli jaki odsetek kobiet, a jaki odsetek mężczyzn udzielił odpowiedzi A, lub jaki odsetek osób, które w pyt. 1 odpowiedziały A, w pytaniu 2 odpowiedziały B.**
 - ▶ **Wyników pomiaru: korelacji zmiennych, średnich wielkości, odchylenia standardowego, regresji, czy testowania hipotez.**

Jak zaprezentować te dane?

- ▶ Wiele wad w prezentacji wyników danych wynika ze stosowania **niewłaściwych typów wykresów** do prezentacji określonych danych. Chodzi np. o stosowanie wykresów kołowych do obrazowania rozkładu odpowiedzi, gdzie suma $\neq 100\%$, czy stosowania wykresów liniowych do ilustrowania rozkładów odpowiedzi, itp.
- ▶ Oto przykłady poprawnego doboru typu wykresu:

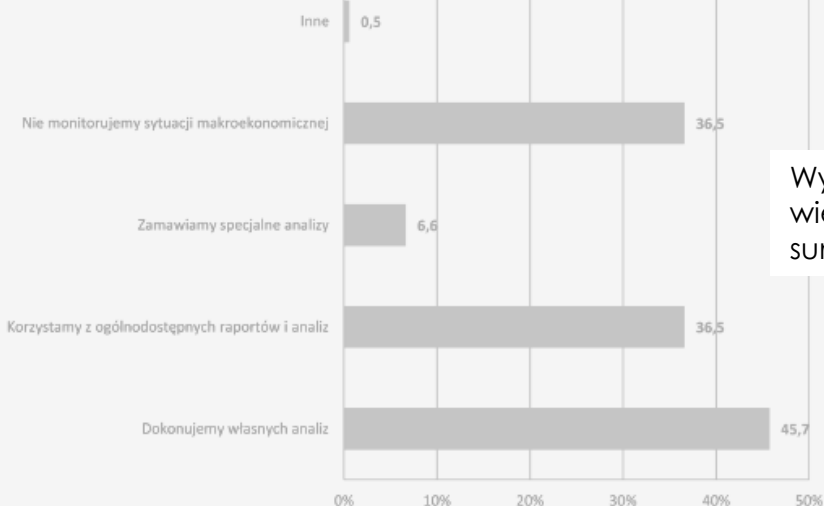
Przykład

Wykres kołowy - w pytaniu jednoodpowiedziowym – suma = 100%

Wykres 2.14. Częstotliwość budowania scenariuszy rozwoju – odsetek odpowiedzi w badanej populacji ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań empirycznych.

Wykres słupkowy - w pytaniu wieloodpowiedziowym – suma $\neq 100\%$

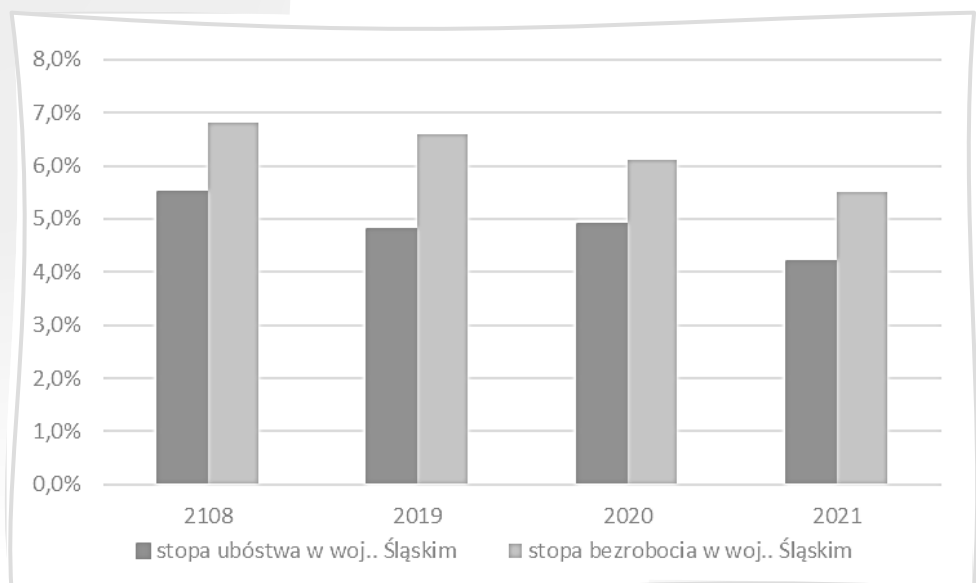
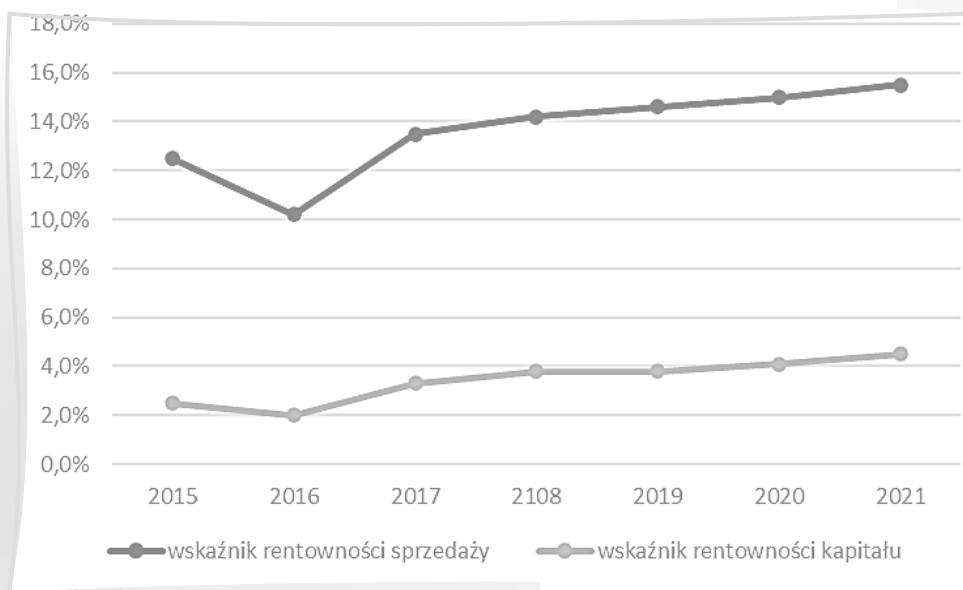
Wykres 2.13. Częstotliwość i rodzaj dokonywania analizy makrootoczenia – odsetek odpowiedzi w badanej populacji ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań empirycznych.

Kiedy wykresy liniowe?

- ▶ Kiedy zastosujesz wykresy liniowe lub kolumnowe? Zawsze **wtedy kiedy chcesz przedstawić przebieg danego zjawiska w czasie**. Jeśli na przykład badasz jak zmieniają się określone parametry finansowe w firmie w kolejnych latach, albo jak zmienia się odsetek gospodarstw domowych narażonych na ubóstwo w danym okresie.
- ▶ Oto przykłady poprawnego doboru typu wykresu:

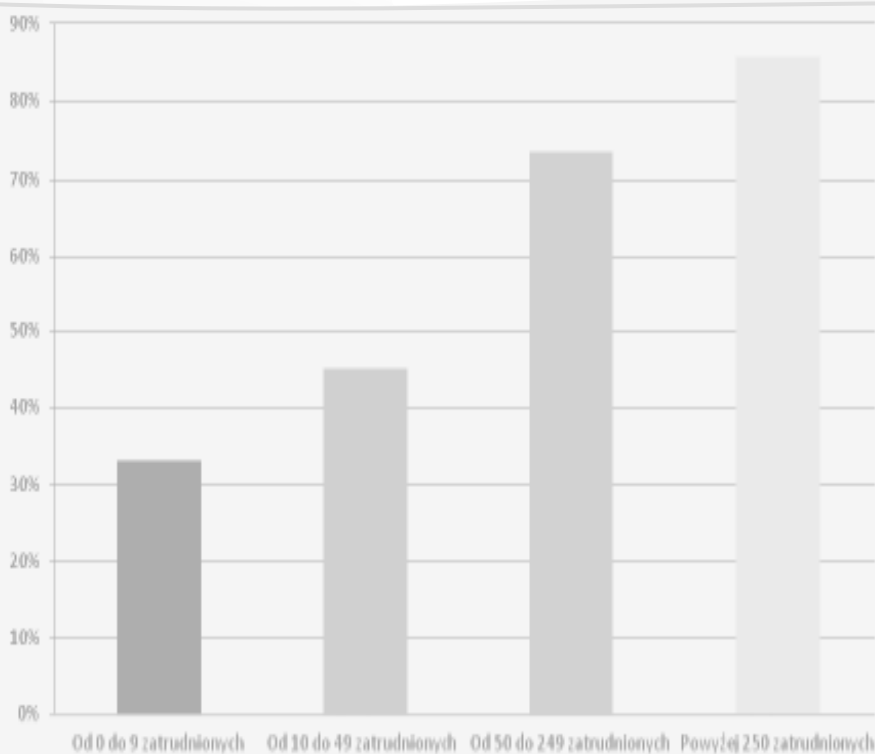
Przykład

Pamiętaj o danych metryczkowych

- ▶ Poważną wadą raportu z badań jest **brak analizy rozkładu odpowiedzi względem danych metryczkowych**. Skoro zadano w ankiecie pytania np. o rozmiar firmy, albo wiek respondenta, to oznacza, że to zmienne ważne i mogą ujawniać ważne zależności.
- ▶ Oto przykład poprawnego zaprezentowania rozkładu danych wg metryczki (tutaj rozmiar firm):

Przykład

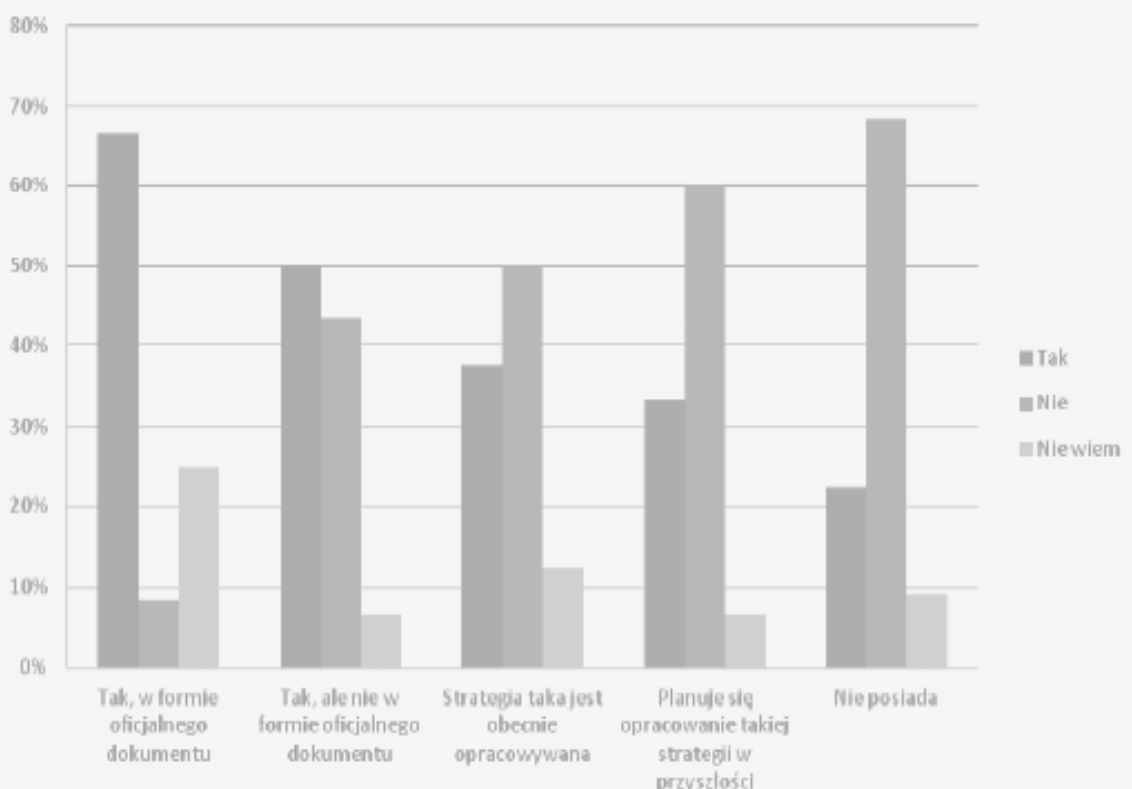
Wykres 2.27. Struktura firm podejmujących działania antykryzysowe – rozkład odpowiedzi według rozmiarów badanych firm

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań empirycznych.

Pamiętaj o zależnościach krzyżowych

- ▶ Innym mankamentem raportu z badań jest bardzo często **brak analizy rozkładu odpowiedzi względem różnych pytań**.
- ▶ Oto przykład poprawnego zaprezentowania rozkładu badającego relacje między odpowiedziami na dwa pytania: pyt. 1 - o posiadaniu strategii, pyt. 2 - o stosowaniu scenariuszy rozwoju:

Przykład

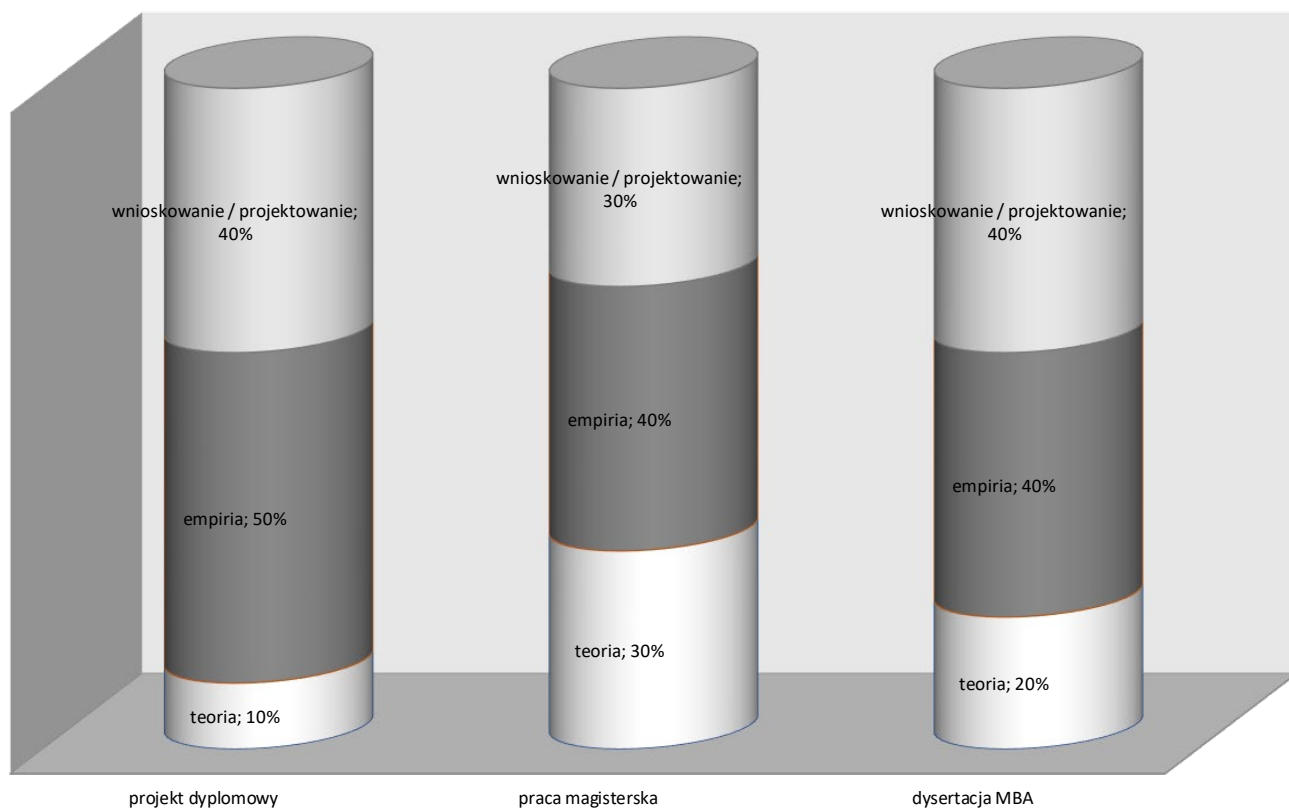
Wykres 2.16. Relacje między posiadaniem strategii rozwoju (oś pozioma) a budowaniem scenariuszy rozwoju – odsetek odpowiedzi w badanej populacji ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań empirycznych.

Jak ustrukturyzować pracę?

- ▶ Praca magisterska powinna spełniać wymogi dobrze skomponowanej i zredagowanej książki. Istnieją określone zasady dotyczące układu treści, zachowania proporcji, redakcji, składu i formatowania tekstu.
- ▶ Zasadniczą kwestią przy **planowaniu struktury pracy** jest zagwarantowanie osiągnięcia celu całej rozprawy, oraz weryfikacji hipotez badawczych (odpowiedzi na pytania badawcze).
- ▶ Niemniej, w zależności od typu pracy dyplomowej, tj. rozróżnienia na prace z I i II stopnia studiów – projekt dyplomowy czy praca magisterska, istotnym jest również **prawidłowe uchwycenie proporcji między częścią teoretyczną i empiryczną pracy**.
- ▶ Choć nie zamierzamy stawiać ciasnych granic w tym zakresie, to jednak wskazujemy na pewne, pożądane różnice w omawianych proporcjach:

Pożądane proporcje w pracach promocyjnych

Oto dobry przykład struktury pracy dyplomowej

Przykład

Program aktywizacji sprzedaży w firmie XYZ z sektora AGD

Wstęp

Rozdział I. Zarządzanie sprzedażą i jej determinanty

- 1.1. Zasady zarządzania sprzedażą
- 1.2. Czynniki kształtujące popyt na dobra trwałego użytku
- 1.3. Czynniki konkurencyjności firm na rynku AGD
- 1.4. Metody aktywizacji sprzedaży

Rozdział II. Charakterystyka firmy XYZ i jej otoczenia rynkowego

- 2.1. Opis firmy XYZ i jej wyników sprzedażowych
- 2.2. Opis sektora AGD w Europie – tendencje i dynamiki sprzedaży
- 2.3. Ocena konkurencyjności na rynku AGD w Europie
- 2.4. Pozycja konkurencyjna firmy XYZ na tle konkurentów

Rozdział III. Analiza przyczyn spadku sprzedaży firmie XYZ – badania własne

- 3.1. Dynamika i struktura sprzedaży w latach 2015-2017 oraz 2018 -2021
- 3.2. Analiza porównawcza atrybutów konkurencji – oferta, polityka cenowa i marketingowa
- 3.3. Identyfikacja głównych czynników hamujących sprzedaż
- 3.4. Postrzeganie problemu przez kadrę menedżerską – raport z FGI
- 3.5. Postrzeganie problemu przez grupę ekspercką – raport z badań delfickich

Rozdział IV. Projekt programu aktywizacji sprzedaży w firmie XYZ na lata 2022-2025

- 4.1. Strategia produktowa
- 4.2. Strategia cenowa
- 4.3. Strategia promocyjna
- 4.4. Plan operacyjny
- 4.5. Ryzyka i zagrożenia

Wnioski końcowe

Spis tabel

Spis rysunków

Bibliografia

Załączniki

Summary (streszczenie w jęz. angielskim – zawierające wprowadzenie i zakończenie pracy)

Technikalia... ale ważne!

- ▶ Najgorsze co możesz sobie sprowokować to problem z odtworzeniem źródeł pochodzenia poszczególnych fragmentów tekstu jaki napisałeś. Dlatego, **pamiętaj o wstawianiu tzw. przypisów i odsyłaczy w trakcie pisania pracy**. Ten zabieg jest niemożliwy do wykonania po jej ukończeniu.
- ▶ Nie obawiaj się też, że częste odnośniki wywołają wrażenie, że praca to kompilacja fragmentów zaczerpniętych z różnych źródeł. Taki zarzut nie padnie, jeśli potrafisz inteligentnie wykorzystać różne źródła we własnym, autorskim tekście.
- ▶ O ile, nie istnieją jednolite zasady dotyczące sposobu edycji pracy (tj. rodzaj i rozmiar czcionki, interlinie, marginesy, itp...), to jednak **istnieją pewne zasady dotyczące: wstawiania tzw. przypisów i odsyłaczy**.
- ▶ W pracach dyplomowych /magisterskich **obowiązuje format tzw. klasycznego, tzw. oksfordzkiego** (w odróżnieniu od hrawardzkiego) przypisu źródłowego. Istota przypisu oksfordzkiego polega na wprowadzeniu do tekstu głównego odsyłaczy liczbowych – oznaczonych indeksem górnym „1”, którym odpowiada identycznie oznaczony przypis zamieszczony u dołu strony bądź na końcu rozdziału, zawierający informację o cytowanej publikacji (opis zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie normami) lub komentarz.
- ▶ Oto przykład:

Przykład

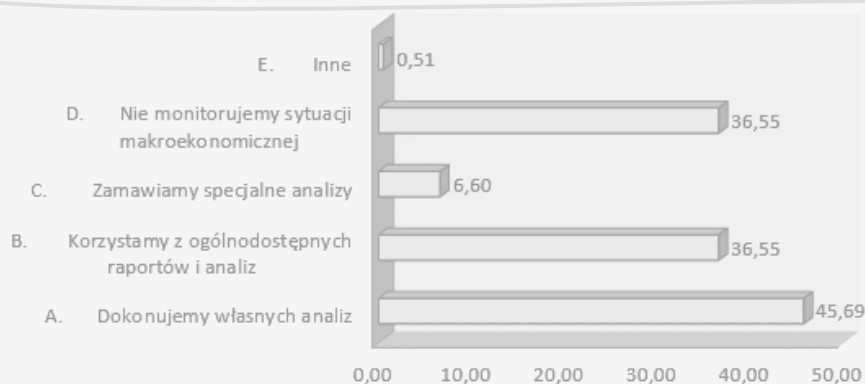
- 1.B. Kowalska, *HR w praktyce*, Poznań 2000, s. 15,
- 2.Ibidem..., s. 22.
- 3.M. Nowak, *Jak motywować pracowników?*, Kwartalnik HR 2001, nr 3, s. 38,
- 4.Por. rozdział 2 niniejszej pracy.
- 5.B. Major, *Wydajność pracy*, [w:] *HRM XXI wieku*, pod red. A Wagnera, Toruń 2007, s. 50-80,
- 6.B. Kowalska, *HR ... op. cit.*, s. 106.
- 7.1. P. Lis, *Polscy studenci w USA* [on-line]. Portal *onet.pl* [dostęp 20 listopada 2017]. Dostępny pod adresem: <http://onet.pl/portalnaukowy/stud.php nauka>.

Technikalia... ale ważne!

- ▶ W części empirycznej swojej pracy, **zaprezentuj najważniejsze wyniki badań najlepiej jak potrafisz.**
- ▶ Używaj wykresów, tabel, zestawień wyników Twoich badań.
- ▶ Pamiętaj o podaniu źródła pochodzenia wykresów, tabeli, itp...
(Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań pierwotnych)
- ▶ Wszystkie prezentowane dane musisz skomentować i wyciągnąć z nich wnioski.
- ▶ W komentarzach unikaj powtarzania wielkości uwidocznionych na wykresach, staraj się syntetycznie konkludować, przywołując dane na wykresie nr
- ▶ Oto przykład:

Przykład

Rys. 2. Częstotliwość i rodzaj dokonywania analizy makrootoczenia (odsetek odpowiedzi dla badanej populacji ogółem N=202).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań empirycznych.

Tab.1 Trendy zmian w kondycji badanych przedsiębiorstw - częstotliwość występowania trendu, N=56

Mierniki	2008/2007			2009/2008			2010/2009		
	↗	→	↘	↗	→	↘	↗	→	↘
Przychód z działalności operacyjnej	57,1%	10,7%	32,1%	39,3%	14,3%	46,4%	39,3%	17,9%	42,9%
Koszty działalności operacyjnej	53,6%	25,0%	21,4%	46,4%	21,4%	32,1%	42,9%	25,0%	32,1%
Wynik finansowy z działalności operacyjnej	46,4%	17,9%	35,7%	35,7%	21,4%	42,9%	35,7%	23,2%	41,1%
Wynik finansowy netto	42,9%	21,4%	35,7%	35,7%	14,3%	50,0%	39,3%	17,9%	42,9%
EBIDTA	42,9%	25,0%	32,1%	32,1%	21,4%	46,4%	39,3%	14,3%	46,4%
Płynność finansowa bieżąca	39,3%	32,1%	28,6%	25,0%	46,4%	28,6%	23,2%	35,7%	41,1%
Wartość aktywów	39,3%	39,3%	21,4%	25,0%	50,0%	25,0%	25,0%	46,4%	28,6%
Wartość zadłużenia długoterminowego	32,1%	50,0%	17,9%	42,9%	39,3%	17,9%	44,6%	28,6%	26,8%
Wartość zadłużenia całkowitego	32,1%	50,0%	17,9%	46,4%	35,7%	17,9%	39,3%	39,3%	21,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.squeeze.com/indecies.

Za co będziesz oceniany? - recenzja prac na I stopniu studiów

- Dla studiów I stopnia (projekty dyplomowe) kryteria są następujące:

I	OCENA KONCEPCJI PROJEKTU
1	Sformułowanie celu/-ów projektu
2	Sformułowanie problemu i pytań badawczych
3	Układ i struktura projektu
4	Trafność doboru metod i narzędzi badawczych
5	Aktualność pracy i istotność podjętego tematu
	łącznie max. 25 pkt.
II	OCENA ŹRÓDEŁ INFORMACJI
1	Dobór literatury (odpowiednia ilość, adekwatność do podjętego tematu)
2	Zakres wykorzystania danych empirycznych
3	Przebieg/organizacja procesu badań własnych
4	Warsztat analityczny i umiejętności metodyczne
	łącznie max. 20 pkt.
III	MERYTORYCZNA OCENA PROJEKTU
1	Zgodność treści z tematem i celem projektu
2	Prezentacja wyników badań
3	Umiejętność formułowania wniosków
4	Umiejętność formułowania rekomendacji i zaleceń
5	Rozwiązanie sformułowanego problemu badawczego i/lub weryfikacja hipotez badawczych
6	Stopień realizacji zakładanego/-ych celu/-ów projektu
7	Walory praktyczne, możliwość implementacji
8	Kompletność projektu (wstęp, zakończenie, streszczenie w języku obcym, załączniki, kwestionariusz ankiety, wnioski, rekomendacje, cel, problem badawczy, pytania badawcze, wszystkie spisy, bibliografia itp.)
	łącznie max. 40 pkt.
IV	OCENA REDAKCJI PRACY
1	Poprawność językowa i technika pisania (analiza stylu wypowiedzi, zrozumiałość, ścisłość, dokładność, przejrzystość, poprawność argumentowania)
2	Redakcja przypisów i odsyłaczy, spisy treści
3	Poprawność edycji, składu tekstu i graficznej prezentacji danych itp.
	łącznie max. 15 pkt.
V	UZASADNIENIE I INNE UWAGI OCENIAJĄCE PROJEKT (pole obowiązkowe)

Recenzje pracy dyplomowej / magisterskiej (promotorska i recenzenta) są jawne, i udostępniane studentom przed egzaminem dyplomowym.

Za co będziesz oceniany? - recenzja prac na II stopniu studiów

- Dla studiów II stopnia (prace magisterskie) kryteria są następujące:

I	OCENA KONCEPCJI PROJEKTU
1	Sformułowanie celu/-ów pracy
2	Układ i struktura pracy
3	Sformułowanie problemu i hipotez badawczych
4	Trafność doboru metod i narzędzi badawczych
5	Nowatorstwo i oryginalność ujęcia problemu
	<i>Łącznie max. 25 pkt.</i>
II	OCENA ŹRÓDEŁ INFORMACJI
1	Dobór literatury (odpowiednia ilość, adekwatność do podjętego tematu)
2	Zakres wykorzystania wtórnych danych empirycznych oraz krytyczna postawa wobec nich
3	Zakres wykorzystania pierwotnych danych empirycznych oraz krytyczna postawa wobec nich
4	Przebieg/organizacja procesu badań własnych
5	Warsztat analityczny i umiejętności metodyczne
	<i>Łącznie max. 25 pkt.</i>
III	MERYTORYCZNA OCENA PRACY
1	Poprawność rzeczowa i metodologiczna (trafność rozumowania, poziom wiedzy, umiejętność opracowywania i przedstawiania osiągnięć naukowych, dążenie do poznania prawdy i istoty badanego zjawiska, dokładność i pewność ustaleń, unikanie tendencyjności, poprawność naukowa i terminologiczna, poprawne wykorzystanie przyjętych metod i narzędzi badawczych)
2	Kompletność pracy (wstęp, zakończenie, streszczenie w języku obcym, załączniki, kwestionariusz ankiety, wnioski, rekomendacje, cel, problem badawczy, pytania badawcze, hipoteza badawcza, wszystkie spisy, bibliografia itp.)
3	Zgodność treści pracy z tematem pracy
4	Weryfikacja hipotez badawczych i umiejętność formułowania wniosków i uzasadnienia twierdzeń
5	Umiejętność prezentacji i interpretacji wyników badań
6	Walory praktyczne, możliwość implementacji
7	Poziom studiów literaturowych i stopień ich wykorzystania w procesie wnioskowania.
	<i>Łącznie max. 35 pkt.</i>
IV	OCENA REDAKCJI PRACY
1	Poprawność językowa i technika pisania (analiza stylu wypowiedzi, zrozumiałość, ścisłość, dokładność, przejrzystość, poprawność argumentowania)
2	Redakcja przypisów i odsyłaczy, spisy treści
3	Poprawność edycji, składu tekstu i graficznej prezentacji danych itp.
	<i>Łącznie max. 15 pkt.</i>
V	UZASADNIENIE I INNE UWAGI OCENIAJĄCE PROJEKT (pole obowiązkowe)

Recenzje pracy dyplomowej / magisterskiej (promotorska i recenzenta) są jawne, i udostępniane studentom przed egzaminem dyplomowym.

Procedura egzaminu dyplomowego dla studiów I stopnia

- ▶ Egzamin dyplomowy przeprowadza Komisja Egzaminów Dyplomowych.
- ▶ KOMISJA: W skład Komisji Egzaminów Dyplomowych wchodzi:
 - ▶ Dziekan, Prodzikan lub Rektor lub wskazany samodzielny pracownik naukowy, jako przewodniczący Komisji,
 - ▶ Promotor projektu dyplomowego,
 - ▶ oraz Recenzent projektu dyplomowego.
- ▶ PRZEBIEG EGZAMINU: **Student przedstawia prezentację wyników badawczych projektu dyplomowego oraz odpowiada na pytania, według następującej struktury:**
 - ▶ pytanie 1 – nauki ogólne i kierunkowe
 - ▶ pytanie 2 – przedmioty/moduły/kursy specjalnościowe
 - ▶ pytanie 3 – prezentacja projektu dyplomowego (np. w Power Point) i dodatkowo, pytanie dotyczące problematyki podjętej w projekcie dyplomowym sformułowane przez Recenzenta.
- ▶ PYTANIA EGZAMINACYJNE: Podstawą dla dwóch pierwszych pytań są listy zagadnień i obszarów problemowych, opracowanych przez wyznaczony przez Dziekana zespół wiodących pracowników kierunku, (łącznie minimum 40 pozycji). Obie listy są udostępniane studentom przestępującym do egzaminu dyplomowego na stronie internetowej Uczelni. Pytanie dotyczące problematyki objętej w projekcie dyplomowym przygotowuje recenzent pracy.
- ▶ Wpływ na **ocenę końcową**, czyli tą, która pojawi się na dyplomie ma:
 - ▶ W 70% średnia ocena z całego okresu studiów;
 - ▶ W 15% średnia ocena pracy dyplomowej (promotorska i recenzenta);
 - ▶ W 15% średnia ocena z egzaminu dyplomowego.

Procedura egzaminu dyplomowego dla studiów II stopnia

- ▶ Egzamin (tzw. obronę pracy magisterskiej) przeprowadza Komisja Egzaminów Dyplomowych.
- ▶ KOMISJA: W skład Komisji Egzaminów Dyplomowych wchodzi:
 - ▶ Dziekan, Prodziekan lub Rektor lub wskazany samodzielny pracownik naukowy, jako przewodniczący Komisji,
 - ▶ Promotor pracy magisterskiej
 - ▶ oraz Recenzent pracy magisterskiej.
- ▶ PRZEBIEG EGZAMINU DYPLOMOWEGO: **Student przedstawia prezentację wyników badawczych pracy magisterskiej oraz odpowiada na pytania, według następującej struktury:**
 - ▶ pytanie 1 – nauki ogólne i kierunkowe
 - ▶ pytanie 2 – przedmioty/moduły/kursy specjalnościowe
 - ▶ pytanie 3 – prezentacja pracy magisterskiej – motywy podjęcia tematu, problem badawczy, hipotezy, wnioski (prezentacja np. w Power Point; max czas trwania prezentacji: 10 minut) oraz odpowiedź na pytanie recenzenta dotyczące problematyki podjętej w pracy.
- ▶ PYTANIA EGZAMINACYJNE: Podstawą dla dwóch pierwszych pytań są listy zagadnień i obszarów problemowych, opracowanych przez wyznaczony przez Dziekana zespół wiodących pracowników kierunku, (łącznie minimum 50 pozycji). Listy zagadnień są udostępniane studentom przystępującym do egzaminu dyplomowego na stronie internetowej Uczelni. Pytanie dotyczące problematyki podjętej w pracy magisterskiej przygotowuje recenzent pracy.
- ▶ Wpływ na **ocenę końcową**, czyli tą, która pojawi się na dyplomie ma:
 - ▶ W 70% średnia ocena z całego okresu studiów;
 - ▶ W 15% średnia ocena pracy magisterskiej (promotorska i recenzenta);
 - ▶ W 15% średnia ocena z egzaminu magisterskiego.

Przed obroną

- ▶ Po zaakceptowaniu Twojej pracy do obrony, promotor dokonuje jej weryfikacji w Jednolitym Systemie Antyplagiatowym (JSA). Pełny tekst zarządzenia w sprawie JSA znajdziesz na naszej stronie internetowej - https://www.zpsb.pl/wp-content/uploads/2019/06/7_2019-Zarz%C4%85dzenie-w-sprawie-procedury-antyplagiatowej-ID-1019.pdf?x25523
- ▶ **Po zaakceptowaniu raportu JSA promotor informuje studenta, że może złożyć pracę w dziekanacie (ostateczny termin regulaminowy to 20 dni przed planowaną obroną).**
- ▶ Pamiętaj o konieczności przygotowania **prezentacji założeń pracy**. Ponieważ ta część egzaminu ma limitowany czas – maksymalnie 10 minut, sugerujemy zaprezentowanie maksymalnie 10 slajdów, w tym następujące:

Tytuł pracy, autor, promotor

Cel/e pracy + hipotezy (ew. pytania badawcze)

Omówienie metodyki badań

Krótką prezentacja przeglądu literatury (maks. 1 slajd)

Główne wyniki badań (można zaprezentować kluczowe wykresy) – 3-4 slajdy

Wnioski końcowe / konkluzje

Rekomendacje dla badanego obiektu (firmy)

Polub promotora swego, zawsze możesz mieć gorszego 😊

- ▶ Nasze doświadczenia współpracy z dyplomantami są bardzo różne. Z jednej strony uznajemy, że studenci podejmują wysiłki związane z pracą dyplomową / magisterską „na ostatnią chwilę” i unikają współpracy w trakcie trwania semestrów seminaryjnych. Zdarzają się też **próby złożenia na chwilę przed deadlinem pracy, której promotor wcześniej nie konsultował**. W takim przypadku możemy mieć podstawy do podejrzeń o próbę przedstawienia do obrony pracy cudzego autorstwa.
- ▶ Z drugiej strony, rozumiemy kiedy narzekasz na **trudności w kontaktach z promotorem**.
- ▶ W związku z powyższym, poniżej publikujemy rodzaj dekalogu, który może pomóc w regulacji stosunków między promotorem a dyplomantem.

Oto dekalog dyplomanta:

1. **Bądź obecny na zajęciach seminaryjnych (nie ma innej metody poznania się z promotorem);**
2. **Nie wstydź się zadawać promotorowi pytań (nie ma głupich pytań, są tylko głupie odpowiedzi);**
3. **W razie potrzeby nie wstydź się nawiązać kontakt mailowy;**
4. **Kontakty telefoniczne są raczej źle widziane i zwykle mało przydatne;**
5. **Jeśli potrzebujesz dodatkowego spotkania (poza seminarium), po prostu daj znać mailem, na pewno znajdziecie z promotorem wspólny termin;**
6. **Dotrzymuj wszystkich wyznaczonych przez promotora terminów wykonania kolejnych etapów prac;**
7. **Nie przysyłaj promotorowi brudnopisów i niedokończonych części pracy;**
8. **Zawsze dbaj o staranną edycję (i oczywiście ortografię) wszystkich wysyłanych do promotora tekstów;**
9. **Nie licz na to, że uda się promotorowi w ostatnim terminie wcisnąć gotową (kupioną, splagiatowaną) pracę nie Twojego autorstwa;**
10. **Po obronie... nigdy nie zapominaj o swoim promotorze i swojej Uczelni 😊.**

Specjalne potrzeby

- ▶ Od paru lat obserwujemy zwiększający się odsetek studentów ze szczególnymi potrzebami. Dotyczy to często studentów z orzeczeniami o niepełnosprawności, np. niedostępczych, niedowidzących, czy niesprawnych ruchowo, ale także z orzeczeniami o niepełnosprawności intelektualnej.
- ▶ W związku z tym Uczelnia przewiduje specjalne działania związane z zabezpieczeniem tych szczególnych potrzeb i wsparciem dla studenta w procesie dyplomowania. Możliwe jest przyznanie większej liczby godzin na współpracę promotora ze studentem z niepełnosprawnością.
- ▶ W procedurze wsparcia dla studentów z niepełnosprawnościami w ZPSB znajdziesz opis **rozwiązań alternatywnych ułatwiających proces studiowania, w tym proces dyplomowania**. Rozwiązania takie można zastosować na wniosek studenta po konsultacji z Pełnomocnikiem rektora ds. studentów z niepełnosprawnościami.

Procedura wsparcia a dla studentów z niepełnosprawnościami w ZPSB znajduje się opis możliwych działań – tekst procedury znajduje się na stronie internetowej ZPSB – strefa studenta/ Uczelnia dla osób z niepełnosprawnościami (<https://www.zpsb.pl/wp-content/uploads/2022/05/Procedura-wsparcia-dla-studentow-z-niepelnosprawnościami-w-ZPSB.pdf?x25523>)

Pełnomocnik rektora ds. studentów z niepełnosprawnościami – mgr E. Piechowiak (tel. 91 814 94 50).